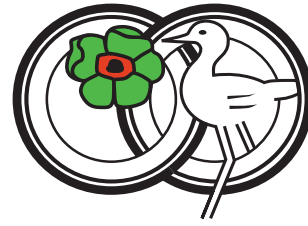

Jaargang 49 - nummer 1
Observatie is een uitgave van
Landschapsvereniging
De Kringloop Linne
www.dekringlooplinne.nl

LANDSCHAPSVERENIGING
De Kringloop Linne

Observatie

jan/feb 2022

Colofon

Voorzitter:

Jan Hermans, Hertestraat 21, 6067 ER Linne, 0475-462440

Secretariaat:

Marij Vossen, Bisschop Lindanussingel 4,
6041 LV Roermond, 0475-317501
secretariaat@dekringlooplinne.nl

Penningmeester:

Tom Storcken, Haverterweg 46, 6118 EC Nieuwstadt, 046-4854110

Het doel van de vereniging

Landschapsvereniging "De Kringloop" stelt zich ten doel tezamen het landschap te verkennen in al zijn facetten en zodoende liefde te kweken voor natuur en heem.

Bestuursleden:

Toos Bakker, Mgr. Nolensstraat 2, 6061 GK Posterholt, 0475-403801
Ans Homburg, Burton Jostweg 7, 6041 PG Roermond, 0475-531002
Lei Hulbosch, Op het Kuilken 12, 6067 AK Linne, 0475-463239
vacature
Website: www.dekringlooplinne.nl

Redactie:

Jan Hermans, Ans Homburg, Marianne Vos
Vormgeving: Piëtro Cuypers
Observatie verschijnt zes keer per jaar
Kopij inleveren: redactie@dekringlooplinne.nl
Drukker: Editoo B.V. te Arnhem

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de artikelen en behoudt zich het recht voor om in overleg met de auteur artikelen in te korten. Overname van artikelen is toegestaan met bronvermelding.

Doe mee aan onze Observatie!

Abonnement / lidmaatschap:

Het lidmaatschap bedraagt minimaal € 12,- per jaar; over te maken op rekeningnummer: IBAN NL70INGB0004709759 ten name van "Landschapsvereniging De Kringloop". Het lidmaatschap wordt stilzwijgend verlengd, tenzij dit schriftelijk bij de secretaris of penningmeester wordt opgezegd vóór 1 december.

Werk ook mee aan Observatie en stuur uw foto's, artikelen, observaties, wetenswaardigheden of natuurbelevingen op naar: redactie@dekringlooplinne.nl
Uiterste inleverdatum kopij volgende Observatie: 1 februari 2022

Zie ook op de website het huishoudelijk reglement en ons privacybeleid (AVG)

Verenigingslokaal / binnenactiviteiten:

Centrale ruimte van Basisschool Triangel
Linnerhof 36, 6067 EJ Linne tel. 0475-462321

Buitenactiviteiten: deelname geschiedt altijd op eigen risico.

Inhoud

- 3 Terug bij af... - Het Bestuur
- 3 Lezing over de Wolf - Het Bestuur
- 4 Gallen en galvorming - Jan Hermans
- 6 Lezing over Gallen - Het Bestuur
- 7 Burlen - Leo Koster
- 9 Een bijenhotel in uw tuin? - Jan Hermans
- 11 Fasciatie - Pierre Theunissen en Marianne Vos
- 13 Roofvogels bij Ochsenmoor am See - Tom Storcken
- 15 Agenda jaarvergadering - Het Bestuur
- 15 Jaarprogramma 2022 - Het Bestuur
- 16 Observatie van...Mestkevers - Marianne Vos

Foto omslag: Rendiermos, Cladonia (*foto: Ans Homburg*)

Terug bij af...

Het zal U niet zijn ontgaan: vanaf oktober 2021 weer snel stijgende Coronabesmettingen met als gevolg in november, weer noodzakelijke beperkingen en strengere maatregelen (mondkapjes en anderhalve meter) terug.

Net nu we de hoop hadden voorzichtiger wat in november en december 2021 te kunnen gaan ondernemen en organiseren, zijn we weer overrompeld en ingehaald door een nieuwe Coronagolf. Het was daarom onvermijdelijk dat we als bestuur moesten besluiten om de geplande activiteiten onder die omstandigheden af te zeggen.

Zo houdt het Coronavirus ons weer in de greep en is het te hopen dat de strengere Coronamaatregelen weer zullen appelleren tot verstandig gedrag, waardoor de besmettingen hopelijk snel zullen dalen.

Door al deze onzekerheden blijft het lastig en, op het moment dat ik dit schrijf, onmogelijk om in te

schatten waar we half januari 2022 zullen staan, als de eerstvolgende lezing is gepland. Of deze eerste lezing kan doorgaan hangt af van de rond half januari geldende maatregelen in combinatie met de regels voor binnenactiviteiten.

In ieder geval zal bij doorgang van de lezing het volgende noodzakelijk zijn:

- aanmelding vooraf bij het secretariaat
- alleen toegang op basis van QR-code, mogelijk dan met een reeds actieve 2G-Regeling

Of het verstandig is om de lezing te laten doorgaan beslissen we als bestuur rond half januari op basis van de dan nog in werking zijnde Coronaregels.

Omdat dus nog veel onduidelijk is, is het belangrijk om rond die tijd **onze website te raadplegen** met het laatste nieuws over de geplande ac-

tiviteit(en) **òf**, wanneer U geen gelegenheid hebt om dat te doen, **contact op te nemen met het secretariaat van onze vereniging of een van de bestuursleden!!** Op deze wijze hopen we U te blijven informeren over de laatste stand van zaken.

Ondanks deze moeilijke tijd, ook voor ons als bestuur en vereniging, wensen wij U en Uw dierbaren alvast een gezonde jaarwisseling toe. Ook in een donkere tunnel gloort er altijd aan het einde licht. Licht op betere tijden waarin we gezamenlijk met U er weer op uit kunnen trekken om te genieten van al dat moois en bijzondere dat de natuur ons steeds weer te bieden heeft.

Namens het Bestuur van landschapsvereniging De Kringloop

Jan Hermans
voorzitter

Lezing over de terugkeer van de Wolf

Op vrijdag 28 januari verzorgt Landschapsvereniging “De Kringloop” een lezing over de “Terugkeer van de Wolf”. De lezing zal gegeven worden door de heer Bram Houben en begint om 20.00 uur in de centrale ruimte van Basisschool Triangel, Linnerhof 36 te Linne. Noteer deze datum in uw agenda, ook niet leden zijn van harte welkom.

Zijn wolven gevaarlijk voor mens en huisdier? Op deze en andere vragen geeft Bram Houben antwoord in deze lezing.

Bioloog Bram Houben van Ark Natuurontwikkeling laat zien waar deze wolven vandaan komen en waarom ze zich weer in Nederland en België vestigen. Hij vertelt hoe je

hun sporen kunt herkennen en gaat in op hardnekkige misverstanden en mythes over wolven die anno 2022 nog altijd niet uit de wereld zijn. Bram Houben legt ook uit of en hoe mensen zichzelf en hun dieren moeten beschermen tegen wolven.

Wolven worden al een jaar of vijf steeds vaker gesignaleerd in Nederland en hoewel het er maar weinig zijn, neemt hun aantal toe. Vanaf de zomer van 2018 heeft voor het eerst sinds eeuwen een wolf een vast territorium op de Veluwe en zijn ook de eerste Nederlandse wolfwelpen geboren.

Wolven in Limburg? Volgens Bram Houben is het een kwestie van tijd voordat de dieren ook in Limburg rondlopen.

In verband met Coronamaatregelen: Raadpleeg onze website: www.dekringlooplinne.nl.

Het Bestuur

Wolf (foto: Piëtro Cuypers)

Gallen en galvorming

door Jan Hermans

Gallen waren reeds lang bekend voordat men wist dat zij in planten worden gevormd onder invloed van levende organismen. In oude boeken worden gallen vermeld in verband met veronderstelde geneeskraft. Galextracten werden gebruikt tegen tal van ziekten.

Gallen waren in de oudheid niet alleen bekend door hun nut voor de geneeskunst, maar zij werden ook gebruikt bij de bereiding van inkt. De echte inktgallen komen in Nederland niet voor, maar galappels op eik bevatten wel voldoende looizuur om, gemengd met ijzerzout, een soort inkt op te leveren. De schrijvers van de laat-middeleeuwse kruidboeken toonden nog geen interesse voor de biologie van de gallen.

Beschrijvingen van de levenscycli en het ontstaan van gallen vinden we pas in de zeventiende eeuw. Zo beschreef Johannes Goedaert, een Zeeuwse schilder/entomoloog de gal van de Distelgalboorvlieg (*Urophora cardui*) op distel. De Italiaan Marcello Malpighi (1628-1697) deed verslag van de eerste waarneming van een eikengalwesp bij het leggen van eieren op eik. En onze landgenoot Jan Swammerdam (1637-1683) behandelde niet alleen de bouw van vele gallen, maar hij gaf ook vele bijzonderheden over de biologie van de galbewoners. Helaas kreeg hij niet de eer die hij door zijn werk (*Historia Generalis*, 1669) verdiende; zo gaat het wel vaker..

Aan het einde van de negentiende en twintigste eeuw leeft de studie van de gallen weer op. Niet alleen werden vele vormen beschreven, ook werden galdieren onderzocht. Dit leidde tot beroemde determinatiewerken, waarvan voor Nederland het beroemde Gallenboek (1946) van W. M. Docters van Leeuwen (1880-1960) furore maakte. Na de Tweede Wereldoorlog

ontwikkelde zich een grote belangstelling voor de oorzaken van de groei-afwijkingen veroorzaakt door gallen. Men ging groeistoffen onderzoeken die als regulatoren van de galvorming zouden optreden.

Wat is een gal?

Insecten en vele andere kleine dieren, bijvoorbeeld mijten en aaltjes, leven in een nauwe parasitaire relatie met planten. Vele van deze organismen vestigen zich voor kortere of langere tijd op of in de planten waaraan ze tevens voedsel onttrekken. Zo kunnen ze bijvoorbeeld door hun stekend-zuigende monddelen, sap uit levende weefsels opzuigen. Soorten met bijtend-kauwende monddelen eten vaak grote delen van een plant.

Planten hebben een groot compenserend vermogen, zodat het niet altijd goed zichtbaar is dat ze lijden onder de aantasting van organismen; hoogstens is soms sprake van een zichtbare min of meer lichte beschadiging van de plant.

Vaak heeft de aantasting echter meer gevolgen. Met het speeksel van de parasiet worden bepaalde stoffen afgescheiden waarop de plant met ziekteverschijnselen rea-

geert: door verkleuringen of bladkrulling. Dergelijke speekselafscheidingen werken meestal plaatselijk, maar ze kunnen ook over enige afstand worden getransporteerd. Insecten en aaltjes met stekend-zuigende monddelen zijn bekend als overbrengers van talrijke ziekteverwekkende virussen. Na overdracht van deze afscheidingen in de plant gaan deze een eigen 'leven' leiden in het laten ontstaan van afwijkingen. In die gevallen waar opzwellingen en andere nieuwe vormen ontstaan, die nuttig zijn voor de verwekker omdat de veroorzaker er (beter) voedsel aan kan onttrekken, of er tevens bescherming en huisvesting in vindt, spreekt men van gallen.

In de loop van de geschiedenis van de gallenstudie zijn veel omschrijvingen gegeven van plantengallen. In de ruimste zin verstond men onder gallen alle abnormale uitgroeiingen van een plant die ontstaan onder invloed van een ander organisme. Voor veel onderzoekers was deze omschrijving te ruim, omdat dan ook bladmijnen onder de definitie vallen. Belangrijk is om

Hyperparasiet op eikennapjesgal (foto: Marianne Vos)

Eikenstuitergal (foto: Ans Homburg)

aan de definitie van galvorming dan toe te voegen dat het organisme zich voedt met het veroorzaakte galweefsel. In een bladmineer ontstaat door verwonding van de cellen, ontstaat wel abnormaal weefsel, maar een mineerder voedt zich daar niet mee! Voor zijn voedsel is een mineerder niet afhankelijk van de nieuwgroei die door zijn activiteiten ontstaat. Ook bij sommige afwijkingen aan planten, die door schimmels worden veroorzaakt (bijvoorbeeld roesten), is het eveneens moeilijk om een scherpe grens te trekken.

De bouw van gallen

Gallen ontstaan door vergroting van de cellen van de plant en door de deling van die cellen. Meestal begint de galvorming met een remming van de normale groei en ontwikkeling van de cellen waar de galvormende prikkel is veroorzaakt. Van buiten wordt de gal pas

zichtbaar wanneer het proces van celvergroting (aangeduid met de term hypertrofie) optreedt. Blijft het bij celvergroting dan ontstaat een eenvoudig galtype, een opgeblazen cel. Volgt op de celvergroting een deling van de vergrote cellen, dan ontstaat weer een kleincellig weefsel (dat heet abnormale celvermeerdering of hyperplasie). De duur van de op elkaar volgende fasen van celvergroting en abnormale celvermeerdering is bepalend voor de vorm van de gal.

Aan de galvorming kunnen allerlei weefsels van de plant deelnemen, zolang de cellen in staat zijn om te groeien en te delen. Dit zijn in de eerste plaats de groeipunten van de plant zoals de wortels en de knoppen, maar daarnaast ook al volgegroeide plant delen zoals bladeren, takken of stengels. Naar de aard van galvorming heb je eigenlijk twee grote groepen. De eerste

groep bestaat uit galstructuren waarin allerlei organen, zoals stengels en bladeren, nog wel herkenbaar zijn. Voorbeelden hiervan zijn heksenbezems of vergroende bloemen. Bij de tweede groep gallen zijn geen normale plantorganen meer herkenbaar en ontstaan er echte nieuwe structuren. Hierbij moeten we denken aan haarwoekeringen, knobbels, bolletjes of hoorntjes. De galvorm is hier dus kenmerkend voor de verwekker.

Galbewoners

De gal vertegenwoordigt in de eerste plaats een relatie tussen de galverwekker en de waardplant. Daarnaast kunnen er ook diverse niet-galverwekkende organismen deel van uit maken, een ingewikkelde levensgemeenschap. Zo zijn er organismen die mee-eten van het galweefsel dat niet door henzelf is veroorzaakt. Of er zijn organismen die leven van de galveroorzakers. Ook

kan een gal een voedselbron zijn voor insecten, die er aan de buitenkant op leven. Zij profiteren van de afscheidingsproducten, die wel op de gal maar niet op de plant voorkomen. Er is ook een groep van organismen die vaak in oude, lege of verlaten gallen, behuizing zoekt en hun parasieten.

De meeste parasieten leven van de galbewonende larven en het zijn de larven van diverse vliesvleugeligen (wespachtigen). Soms eet de parasiet eerst van het galweefsel voor de larve van de gastheer wordt aangevallen. Het omgekeerde komt ook voor: als de gastheerlarve op is, eet de parasietlarve verder van het galweefsel. Ook komt het vaak voor dat een parasiet parasiteert op een andere parasiet, we spreken dan van een hyperparasiet. In het begin van de ontwikkeling van een gal is er maar één galbewoner, maar daarna vestigen zich al gauw andere soorten hetgeen leidt tot een in-

gewikkelde, maar zeer boeiende leefgemeenschap.

Verbreiding van gallen

Sommige plantenfamilies zijn rijker aan gallen dan andere. Arm of rijk slaat op aantallen soorten of aantallen exemplaren. Sommige galverwekkers kunnen zich op een groot aantal waardplanten ontwikkelen zoals de bladluis *Aphis pomi*, die behalve op peer ook gallen kan veroorzaken bij andere plantensoorten uit de rozenfamilie. Weer andere zijn afhankelijk van een specifieke waardplant zoals de Beukengalmug (*Mikiola fagi*) die in grote aantallen op Beuk voorkomt, maar geen andere gastheerplant heeft.

Het voorkomen van gallen hangt natuurlijk ook af van de verspreidingsmogelijkheden van de galvormers; mijten en aaltjes hebben een minder grote actieradius dan bijvoorbeeld bladluizen of galwespen. In Nederland zijn de meeste soorten gallen te vinden op berk, popu-

lier, pruim, eik en wilg. De groepen galverwekkers die de gallen veroorzaken zijn echter voor de verschillende bomen verschillend. Op berk zijn het voornamelijk galmijten en galmuggen, op populier ook galmuggen, minder galmijten maar meer bladluizen. Op pruim weer minder galmuggen. Het grootste deel van de gallen op eik wordt veroorzaakt door galwespen. De wilg spant echter de kroon: een groot aandeel aan galmuggen gaat samen met een bijna even groot aandeel aan galwespen, terwijl ook andere kleinere veroorzakers present zijn: in totaal zijn van wilgen wel 50 verschillende galverwekkers bekend. Na lezing van deze introductie, hoop ik, dat Uw interesse voor deze boeiende groep organismen voldoende is gewekt, om de hier aangekondigde lezing te komen bezoeken.

Lezing over Gallen op vrijdag 25 februari

Op deze vrijdagavond is de heer Rini Kerstens bij ons te gast als spreker over een zeer boeiend onderwerp: Gallen. Iedereen kent deze natuurverschijnselen, maar achter deze ogenschijnlijk “weinig levende” natuurstructuren, gaat een bij velen onbekende wereld schuil, vol verrassingen. De heer Kerstens geeft daarover op deze avond een eerste introductie. **De lezing begint om 20.00 uur en vindt plaats in de centrale ruimte van Basisschool Triangel, Linnerhof 36 te Linne.**

In verband met Coronamaatregelen: Raadpleeg ook onze website: www.dekringlooplan.nl.

Het Bestuur

Distelgalboorvlieg (foto: Marianne Vos)

Burlen

door Leo Koster

Het woord 'burlen' hoort bij herten. Voor het eerst heb ik een Edelhert gespot op de Lüneburger Heide. Het was tijdens mijn diensttijd in 1967. Op een deel van dit grote heide- en boslandschap werd door militairen onder meer met tanks geschoten. Omdat het Edelhert, vooral de bok, zo'n imposante uitstraling heeft, besloot ik op een avond op zoek te gaan naar dit prachtige beest. Maar de bok mocht me niet ruiken, de zintuigen zijn uitstekend ontwikkeld, dus tijgerend tegen de wind in sloop ik naar deze grote grazer. En met succes heb ik dit eenhoevige zoogdier een tijdje kunnen bewonderen. Op 25 september 2009 heb ik in het afgerasterde Weeterbos van burlende Edelherten mogen genieten, vooral het plaatshert, het sterkste hert van de roedel, liet zich horen. De bronst van het Edelhert valt tussen half september en half oktober. Het burlen is een diep, zwaar geluid dat geslachtsrijpe bokken maken om hun soortgenoten te laten weten dat zij bereid zijn om te vechten voor vrouwtjes. In het voormalige munitiedepot te Brüngen (D) kan ook geluisterd worden naar gebrul, maar dan van Damherten. Op 2 oktober 2021 ben ik op het depot geweest i.v.m. een geplande wandeling/excursie. Ik heb Damherten gezien zowel bokken als hinds, zelfs een albino hinde. Ik vond toen ook een rafelig slangenhemd van de Gladde slang. Het hemd is niet geheel meer intact, een wat langere staart is duidelijk aanwezig. In mei 1993 heb ik samen met John en Mark Hannen op de Meinweg een slangenhemd van de Adder gevonden. De schubben van dat hemd waren voorzien van streepjes, de zogenaamde kielen, de Ringslang heeft ook gekielde schubben. Deze schubben van het rafelige slangenhemd zijn echter niet voorzien van kielen, ik denk aan de vervellingshuid van de

Gladde slang, het woordje "glad" slaat hierop. De opperhuid groeit niet mee, vandaar dat de slang een nieuw 'jasje' aan moet trekken. Dit aangetroffen vervellingshuidje is altijd binnenste buiten gekeerd. Mijn vrouw Corrie heeft zowel van het Adderhemd als het Gladde slangenhemd foto's gemaakt. Op vrijdag 22 oktober 2021 heb ik afgesproken met Antoinette van Oosten om te luisteren in het munitiedepot Brüngen/Bracht. De zon gaat om 18.31 uur onder. Om 16.50 uur zijn we bij één van de 6 ingangen van het depot. Deze ingang ligt aan de weg van Swalmen naar Brüngen. Via een ruime draaiport wandelen we het gebied binnen. Een fraaie solitaire Zomereik, Adelaarsvarens en mooie Beuken. We lopen de groene route van zo'n 4 km. De weg stijgt al flink, op een afgezaagd stuk boomstam staat de naam Heinz, op deze wijze wordt een dierbaar persoon herdacht. Bij Zwarte dennen houden zich Zwarte mezen op, de witte wangen duidelijk zichtbaar, maar ook Koolmezen, Boomkruiper, Goudhaantjes en Gaaien worden genoteerd. Links, wat verscholen, één van de 37 waterbekkens die aangesloten waren op een ringleiding met automatisch waterpeilniveau. Bij diverse paden staan borden 'Schutzgebiet, Kein Zugang', of een opgeheven hand en de tekst 'Bitte nicht betreten'. Veel Vingerhoedskruiden laten de verdorde stengels zien, maar er zijn ook nog bloeiende exemplaren. Enkele Amerikaanse eiken zijn al bezig met de verkleuring. Als de temperatuur daalt en er minder daglicht is, laten bomen hun blad vallen. Want bladeren gebruiken veel water en de wortels nemen bij circa 5°C of lager geen vocht meer op. De boom zorgt ervoor dat er een soort kurklaagje ontstaat tussen de tak en het blad, de toevoer van voedingsstoffen wordt daardoor geblokkeerd, het blad valt af. De vrijkomende voedingsstoffen worden dan in de stam

opgeslagen zodat deze niet uitdroogt. Door chlorofyl ontstaat de groene kleur in het blad, maar als deze stof verdwijnt krijgen we andere kleuren als geel en oranje te zien die ook altijd al aanwezig zijn geweest. Nabij een Grove den steekt een Vliegenschwam zijn rode kop boven de grond. Een infopaaneel laten we rechts liggen. Bezemkruiskruid staat nog volop te pronken met de gele bloempjes. We gaan naar links, naar beneden langs berken en Struikheide. Een hele grote mierenhoop waarop Rode bosmieren rondstruinen. Vanuit het naaldhout ook het geluid van de Kuifmees en geroffel van de Grote bonte specht. Onder een Tamme kastanje liggen heel veel aangevreten, druppel- en ovaalvormige bolsters van deze boom, het Damhert heeft hiervan gesmuld. Tegen diverse bomen zijn nestkastjes opgehangen. Door de wind wordt het geritsel van bladeren hoorbaar. Om 17.25 uur het eerste geburl, een grote bok in de buurt van enkele hinds. De bok staat tussen een rijtje boompjes. De bronsttijd voor het Damwild begint vanaf 15 oktober en duurt tot begin november. Tussen de wat grotere bomen staan hoogzitten opgesteld. Als we rechtdoor zouden wandelen komen we langs de Bohlenweg, maar wij gaan naar links. Aan een berk groeit een Maserknol, een bolvormige woekering die ontstaat door een beschadiging. Vandaag zouden we slechts twee wandelaars tegenkomen, ieder wel met een viervoeter, in dit gebied zouden honden geen toegang mogen hebben. De Struikheide hier wordt gefaseerd gemaaid, de hoogte van de Struikheide is daardoor gevarieerd. Weer geburl; een boerend-, snurkend- en gorgelend geluid, de bok staat op een verhoging, het bosje haren bij de penisschede beweegt, de bok laat de urine de vrije loop ter afbakening van zijn territorium. De bok met zijn prachtige schoffeltong kijkt opvallend in het rond

Gladde slang (foto: Marianne Vos) ; Inzet: Slangenhuide (foto: Corrie Koster)

en zoekt duidelijk naar zijn 'dames'. Het Damwild is groter dan een Ree doch kleiner dan het Edelhert. Ze beschikken over goed ontwikkelde ogen, zijn slim en nieuwsgierig. Duidelijke kuilen langs de rand van het grindpad, oude bomkraters? We turen lariksen af en zien geen Damhert, als we verder lopen zien we plotseling een mooie bok tussen deze bomen staan. Een Roodborstje krijgt van het zingen nooit genoeg. We wandelen langs een heidevlakte die afgebrand is geweest, in dit gebied laat men ook bewust stukken heide gecontroleerd afbranden. Parasolzwammen tonen hun grote hoeden. Rond 18.15 uur zien we een dubbele regenboog. We wandelen langs aar-

den beschermingswallen van 6-8 meter hoog. Op diverse plekken hebben tussen die wallen hallen bestaan, in de hallen kon 25.000 ton munitie opgeslagen worden, maar er lag 45.000 ton en op het hoogtepunt zelfs 80.000 ton munitie opgeslagen. Buiten de hallen lag tussen 20.000 ton en 55.000 ton munitie opgeslagen. Op 14-07-1994 hebben de Britse strijdkrachten in Duitsland officieel medegedeeld dat het munitiedepot Brügggen-Bracht per 01-04-1996 gesloten zou worden. Het depot heeft bijna 40 jaar bestaan, het sloot haar poorten op 30-09-1996. Het depot was het grootste munitiedepot in West-Europa. De Duitse Bond was de eigenaar van het grootste deel van het

depot. De Landesstichting voor de Natuurbescherming in Düsseldorf heeft het grootste deel van het depot gekocht. We wandelen langs de vernieuwde Bohlenweg, een 100 meter lange houten planken brug bovenop een beschermingswal. De kopse kanten zijn afgedekt om inrotting te voorkomen, lijkklemmen houden sommige stukken nog vast. De planken waar op gelopen wordt zijn nog niet vervangen. Langs het pad wroetsporen van het Wilde zwijn. De steentjes onder onze schoenen maken een knerpend geluid. Rond 18.45 uur, bij een temperatuur van 13°C verlaten we dit fraaie gebied, omheind door een 19 km lange- en 3 meter hoge afrastering.

Rabobank Clubkas Campagne

Donatie-actie voor verenigingen en stichtingen

Door het uitbrengen van Uw stem op Landschapsvereniging "De Kringloop" Linne heeft de vereniging een financiële bijdrage ontvangen van € 319,97.

Wij willen U hartelijk danken voor het uitbrengen van Uw stem(men).

Het Bestuur

Een Bijenhotel in uw tuin?

door Jan Hermans

Onder een bijenhotel verstaan we een voorziening waarvan angeldragende insecten (bijen en wespen) gebruik maken om er zich in voort te planten. Het zijn vooral bijen en wespen die bestaande gangen zoeken om er proviand voor hun nakomelingen in te brengen. Soms worden bijenhotels voorzien van steile leemwandjes voor grondbewonende soorten. In dit artikel beperk ik mij tot bijenhotels zonder leem- of zandwandjes.

De term bijenhotel heeft opgang gemaakt omdat bijen nog min of meer tot de 'aajibare insecten' worden gerekend en omdat ze op basis van hun bestuiving geacht worden onontbeerlijk nuttig te zijn. Dat er veel meer soorten solitaire wespen dan solitaire bijen gebruik maken van een bijenhotel, wordt meestal wijselijk verzwegen, omdat het woord wespen bij de meeste niet in-

gewijde mensen, vaak een gering prestige bezit en niet kan rekenen op veel sympathie.

Wat is een goed bijenhotel?

Een bijenhotel kan pas goed zijn en functioneren wanneer het is geplaatst in een omgeving met voldoende nectar- of drachtplanten! Daar moet dus de eerste aandacht naar uitgaan.

Verder moet een bijenhotel voorzien zijn van gangen die een variatie kennen aan diameters (van 2 tot 9 mm) en die van binnen glad zijn! Geboorde gangen moeten doodlopend zijn. Solitaire bijen houden niet van tochtende gangen. Ook holle stengels van planten kunnen nuttig zijn, mits ze ergens een 'knoop' hebben of aan één kant zijn dichtgemaakt. Aangeboden holle stengels bijvoorbeeld van bamboe, riet of venkel, moeten een minimale ganglengte hebben die met de boormaten overeenkomt. De in de handel zijnde bijenhotels voldoen hier

vrijwel NOOIT aan.

De hoogte waarop een bijenhotel is geplaatst is nauwelijks van belang. Ook op hoge balkons kunnen ze kansrijk zijn. Minimaal de helft van de dag moet de zon op het bijenhotel kunnen schijnen en het mag niet bewegen in de wind. Een regenbeschutting is niet strikt nodig.

Uitvoering en onderhoud

Het meest succesvol zijn bijenhotels die in de loop der jaren worden opgebouwd en daardoor elk jaar iets nieuws te bieden hebben. Kleine hotelletjes of nestblokken zijn prima om opgehangen te worden aan een wand of schutting. Nog beter is het wanneer die wand vrijstaand is en aan beide zijden nesthulp wordt aangeboden.

Vaak is het laten plaatsen of maken van een bijenhotel een prestigeobject (zie foto school) of een sociale activiteit, waarbij het hotel als klus wordt gezien dat zo snel mogelijk en zo groot mogelijk moet worden

Beegderheide (foto: Marianne Vos)

Prestigeobject, maar waardeloos bijenhotel bij een school (foto: Marianne Vos)

geklaard. Of de omgeving geschikt is, vormt meestal niet de overweging, want zo wordt geredeneerd, de bijen komen wel vanzelf!!??

Het is vaak het beste om dwars op de draad van het hout met scherpe boren de gangen aan te brengen in gedroogd hout. Een balkje van 10x10 cm en bijvoorbeeld 30 cm lang kan met boorgangen dwars op het hout aan een wand worden vastgemaakt en voldoet prima. Stukken bamboe of riet blijken een magische aantrekkingskracht te hebben op mezen en spechten. Ze hebben de gewoonte op zoek naar voedsel de stengels uit hun bergplaats te trekken. Het beste is om dergelijke stengels te plaatsen tussen twee plankjes, waardoor de vogels er minder gemakkelijk bij kunnen.

In principe is geen onderhoud nodig. Bijen maken de gangen zelf weer schoon als ze die nog geschikt vinden. Nesthulp veroudert echter door weersinvloeden en vervuult door schimmelvorming van uitwerpselen die in de gangen zijn achtergebleven. Daarom is een bijenhotel uit losse elementen aan te bevelen. Het deel dat niet meer aan-

trekkelijk is kan dan gemakkelijk worden vervangen.

Moeten we bijenhôtels promoten?

In de stedelijke omgeving zie je eigenlijk twee ontwikkelingen. Enerzijds worden veel tuinen bestraat of omgezet tot onderhoudsvrije buitenkamers. Anderzijds zijn er acties zoals 'tegel eruit, groen erin' of 'operatie steenbreek'. In dorpen met nog meer ruimte overheerst nog te veel de eerste stroming; in grote steden met een dichte bebouwing is de tweede trend in opkomst. Als vergroening van de omgeving betekent dat er allereerst oog is voor een rijk aanbod aan nectar- en stuifmeelplanten, dan kunnen bijen en verwanten daarvan profiteren. Ook door gemeenten wordt de openbare ruimte steeds meer ontdekt om als ecologisch waardevol in te richten, met als bijkomend voordeel besparing op onderhouds- en maaibeurtkosten. Het aantal bijen in de stedelijke omgeving kan verrassend groot zijn. In het afgelopen jaar is er een onderzoek in de gemeente Maasgouw verricht om de ecologische inrichting in relatie tot de aanwezige bijen in kaart te brengen. Over

de resultaten hoop ik U te zijner tijd meer te vertellen. Ook zal ik een verhaal wijden aan welke gasten in de bijenhotelletjes in mijn tuin zijn gezien.

Een insectenhotel?

Een insectenhotel is eigenlijk een afgeleide van een bijenhotel. Het heeft meestal nog wel een aantal geboorde gangen of wat bamboestukjes, maar de rest bestaat gewoonlijk uit compartimentjes die gevuld zijn met fantasierijk, goed verkopende, snelvullende en onzinnige rommel zoals takjes, dennenappels, stro, hooi, houtschaafsel, plankjes, deurtjes voor vergaderkamertjes, spleetkastjes verticaal en horizontaal, holle bouwstenen etc. Veel in de handel zijnde insectenhôtels voldoen aan deze hiervoor gegeven omschrijving. Door de handel is er een ware rage van gemaakt, want het is plotseling in om 'iets' voor 'onze bijen' te doen. Vaak zijn dergelijke hotels ook nog voorzien van plaatjes van de meest exotische vlinders of insecten er op en begeleid door veelbelovende succesgaranties. Insecten die als overwinteraars van een dergelijk insectenhotel gebruik zouden kunnen maken, zijn er niet veel. Te denken valt aan sommige vlinders zoals Dagpauwoog of Roesje (een nachtvlinder). De kamertjes met toegangen in de vorm van verticale spleten zijn veel te klein en te open: er bestaan geen verticale spleetvlinders!!

Kortom een insectenhotel is geen aanbeveling. Beter zijn eenvoudige kleine bijenhôtels of bijenblokken te midden van een rijk geschakeerde bloempracht. Dat kan een meerwaarde betekenen voor de biodiversiteit in een omgeving.

Wat zijn Uw ervaringen met een bijen- of insectenhotel? Schrijf er eens over.

Fasciatie, een intrigerende vergroeiing

door Pierre Theunissen en
Marianne Vos

De Zwolse onderwijzer en bioloog Bernard G. Ruttink maakte in zijn vrije tijd graag lange fietstochten door Overijssel en Drenthe. Onderweg verzamelde hij planten die hij, eenmaal thuisgekomen, voorzien van alle relevante gegevens, in zijn herbarium opborg. Extra aandacht schonk hij aan planten die vergroeiingen vertoonden en die hij in een apart herbarium bewaarde. Hij was een tijdgenoot van Jac.P. Thijsse, Eli Heimans en Hendrik Heukels: de initiatiefnemers en oprichters van het tijdschrift *De Levende Natuur*, dat slechts onderbroken door WO II, thans de 123ste jaargang beleeft. In 1909 publiceerde Bernard G. Ruttink in genoemd tijdschrift het eerste van een aantal artikelen over bandvorming – ook bekend als fasciatie. De index vermeldt; ‘door den auteur geïllustreerd met mooie pentekeningen van gevonden monstrositeiten’. Het was gebruikelijk om in het veld behalve uitvoerige beschrijvingen, tevens potloodschetsen te maken, die thuis met Oost-Indische inkt tot gedetailleerde pentekeningen werden uitgewerkt. Deze inkt, die is samengesteld uit zuivere koolstof en water, behoudt zijn mooie diepzwarte kleur. Om grijstinten te verkrijgen druppelde de tekenaar een kleine hoeveelheid inkt op een schaalte en voegde water toe tot de gewenste tint was bereikt. Het is mede vanwege de prachtige pentekeningen een genot om in decennia-oude jaargangen van bijvoorbeeld *De Levende Natuur* te bladeren, waarvan slechts een enkele geluksvogel beschikt over de complete papieren collectie. Het is daarom bijzonder lovenswaardig dat alle jaargangen als gratis te downloaden Pdf’s beschikbaar zijn. Het betreft de jaargangen 1896 tot en met 2019.

In de jaren dat Bernard G. Ruttink op zoek naar planten door de velden fietste, kon men slechts gissen naar de oorzaak van bandvorming en andere vergroeiingen. Men dacht aan teveel of te weinig water of voedingsmiddelen, aan aantasting door mijten, insecten, bacteriën of schimmels. Men zat op het goede spoor, maar het ontbrak nog aan geavanceerde technieken om vermoedens om te zetten in bewijzen.

Ruim een eeuw later oefent fasciatie nog steeds een grote aantrekkingskracht uit. De naam van het intrigerende verschijnsel, dat voorkomt bij vaatplanten, succulenten en cactussen, is afgeleid van het Latijnse woord voor bundel: *fascea*. Onder invloed van bacteriën, schimmels, of op ontregelde fytohormonen, vormt de plant uitwassen. Hetzelfde effect kan bewerkstelligd worden door beschadigen van buitenaf door insecten, spinachtigen zoals bijvoorbeeld mijten, door chemicaliën en zelfs door vriescou. De reactie van de plant is, om het aangepaste deel zo snel mogelijk te repareren en ze begint cellen aan te maken. In sommige gevallen kan de plant als het ware niet stoppen met het produceren van cellen met bandvorming als resultaat. Het fenomeen ‘fasciatie’ kan in alle plantendelen voorkomen: bloemhoofd, stengel, de bladeren tot zelfs in de wortels. De foto bij dit artikel toont een *Ilex* (Hulst) met bandvorming.

Het groeipunt – in vakjargon het apicale meristeem genoemd – van een plant is geconcentreerd rond een vast punt en produceert cilindrisch weefsel. Onder normale condities regelen de fytohormonen alle aspecten van de groei. Door toedoen van een van de bovengenoemde oorzaken, produceren sommige planten echter weefsel dat loodrecht verlengd wordt op de groeirichting. Het resultaat is dat dit deel van de plant zich lint- of band-

vorming ontwikkelt. Weer een andere plant maakt onder dezelfde condities en om dezelfde reden een afgeplat, kamvormig of een totaal verwrongen, knobbelig weefsel aan. Kortom: de betreffende plant maakt lokaal een ongebreidelde wasdom door.

Een afwijking hoeft niet per se lelijk te zijn en omdat het resultaat van zo’n vergroeiing vaak iets anders gevormde planten, struiken en bomen oplevert, doet de vakhandel zijn best om de ‘afwijking’ in stand te houden door reproductie via stekken, door enten of door zaaien. De populaire, kamvormige vergroeiing wordt ‘*Cristata*’ genoemd. Op Landgoed Aerwinkel in Posterholt staat een *Cryptomeria japonica* ‘*Cristata*’. Fasciatie kan ook erfelijk zijn, dus genetisch bepaald. Dat is het geval bij *Celosia cristata* ofwel Hanenkam, een bekende eenjarige tuinplant die in tal van felle kleuren door tuincentra wordt aangeboden.

Bij de bandwilg *Salix udensis* ‘*Sekka*’ lijkt het alsof meerdere stengels vergroeid zijn tot een breed, plat, één geheel vormend vlak. Door die bijzondere vorm van bandfasciatie is de wilg populair bij bloemisten, die delen van de takken verwerken in boeketten, bloemstukken en kransen. Zoals alle wilgen, laat ook de bandwilg zich heel gemakkelijk vermeerderen. Zet enkele gebandeerde takken in een vaas met water en na enkele dagen hebben zich al wortels gevormd.

Zoals vermeld komt fasciatie ook bij succulenten en cactussen voor. Omdat het merendeel van deze planten van nature al een herhaling van patroon vertonen, valt de vergroeiing pas op, als er min of meer abnormaal grote of verwrongen uitwassen zijn ontstaan.

Fasciatie is bekend van tal van plantengeslachten, onder meer bij paardenbloemen (*Taraxacum* ssp) en Vingerhoedskruid (*Digitalis purpurea*).

Paardenbloemen met fasciatie ontwikkelen in de regel een dubbel bloemhoofd, maar ook meervoudig gebandeerde stengels zijn geen uitzondering. Bij Vingerhoedskruid manifesteert de aandoening zich in de vorm van een opvallende, extra bloem op de top, die in geen enkel opzicht op de overige vingerhoedsbloemen lijkt. Deze pelorische bloem is alzijdig symmetrisch, waarbij het abnormaal hoge aantal bloemblaadjes met elkaar vergroeid is. Het was Linnaeus die oordeelde dat een dergelijk Vingerhoedskruid daardoor 'pelôros' was: monsterlijk. Of Bernard G. Ruttink het daarmee eens was, is niet bekend. Zeker is wel, dat hij zich verheugd zal hebben over weer een nieuwe aanwinst voor zijn speciale herbarium voor planten met fasciatiegroei.

Hulst met bandvorming (foto: Pierre Theunissen)

in het zonnetje

Landschapsvereniging De Kringloop wil ook dit jaar een aantal leden in het zonnetje zetten.

Een dank-je-wel voor jullie trouw lidmaatschap.

We hopen dat jullie nog lang zullen genieten van onze activiteiten.

het bestuur

40 jaar lid:

Dhr. A.R.J.Schilderman, Linne.
Dhr. A.B. Visschedijk, Beegden.
Dhr. R.R.M. Hamers, Maasbracht.
Mevr. Cox-Smals, Linne.
Dhr. A. de Jong, Linne.
Dhr. J. Hovens, Linne.
Mevr. W. Schaft, Maasbracht.
Dhr. M. Reijnders, Maasbracht.
Dhr. R.C.G. Janssen, Linne.

25 jaar lid:

Dhr. T. Storcken, Nieuwstadt.
Dhr. Th. Van Dijk, Limbricht.
Dhr. C. Homburg, Roermond.
Mevr. M.A. Schoenmakers, Echt.
Dhr. R.W. de Korver, Roermond.
Mevr. L. van Lierop, Linne.
Mevr. E. Beulen-Mestrom, Montfort.

Mevr. M. Bongaerts, Koningsbosch.
Dhr. H. Hawinkels, Roermond.
Dhr. D.W.M. Jeurissen, Echt.
Mevr. R. Sligchers-Peters, Echt.
Mevr. S.J.M. Vandewal, Echt.
Dhr. H. op het Veld, Ohe en Laak.
Mevr. M. Vossen, Roermond.

Roofvogels bij Ochsenmoor am See

door Tom Storcken

De algemene informatie over het Ochsenmoor bij de Dummersee is te vinden in Observatie nov/dec 2020 bij Diepholzer veengebieden en wel bij Dummermeer op pagina vijf. Ten zuiden van dit meer ligt het Ochsenmoor. Bij Hasslinge aan de zuidkant van het gebied ligt het Natuur Infocentrum en dit is een goed uitgangspunt om het veengebied te ontdekken. Op het moment van mijn bezoek, begin oktober 2021, was het infocentrum echter voor bezoekers gesloten in verband met corona. Maar het gebied is ontsloten door diverse paden en op twee plekken staan uitkijktorens met een mooi uitzicht over een gedeelte van dit gebied.

De voorgaande dagen ben ik op zoek geweest naar Kraanvogels in andere gebieden, maar vandaag is het Ochsenmoor aan de beurt. Het is droog met een redelijke wind, dus maar eens afwachten wat ik te zien en te horen krijg. Op weg naar de eerste uitkijktoren, ongeveer een kilometer achter het infocentrum, zijn onder andere Kolganzen en Grauwe ganzen te zien, plus een Fazant en een groepje Staartmezen. Een vrouwtje Grauwe kiekendief komt overvliegen en landt op een paaltje. De vlucht is veerkrachtig en sternachtig. Goed te zien is het streepje boven het oog en de smalle vleugels. Deze vogel broedt op open vlakten, moerassen of op braakliggend terrein tussen akkers en heide met lage struiken en het nest wordt op de grond gemaakt. Het voedsel bestaat uit kleine zoogdieren, vogels en insecten. Het is een zomergast die in Afrika overwintert. Niet ver daar vandaan zit een juveniel vrouwtje Havik op een ander afrasteringspaaltje. De veren op borst en buik zijn druppelvormig bruin-wit. Dit is een standvogel die broedt in bossen maar soms ook in open terrein. Het nest, dat

meerdere malen gebruikt wordt, maakt de Havik in een boom. Hij vliegt met ontspannen vleugelslagen, onderbroken door korte rechte lijnige glijvluchten. Zijn voedsel bestaat uit vogels en zoogdieren tot het formaat van Fazant en Haas. Vanuit de uitkijktoren zie ik een Buizerd in een boom zitten. Het broeden geschiedt in beboste streken met open plekken of akkers. De Buizerd nestelt evenals de Havik in een boom en is eveneens een standvogel. Hij zweeft vaak hoog in de lucht of zit roerloos speurend, vanuit een uitkijkpunt, naar prooi die op de grond wordt gevangen. Het voedsel bestaat onder andere uit muizen, vogels, konijnen, reptielen maar ook regenwormen. Torenvalken zijn hier ook regelmatig te zien, zowel vliegend en 'biddend' in de lucht, zittend in een boom of op een paaltje. Hij houdt meer van open natuur- en cultuurlandschappen die hier genoeg voorhanden zijn. Voor het nestelen wordt vaak gebruik gemaakt van een oud kraaiennest. Deze vogel is een stuk kleiner dan de Buizerd en het voedsel is dan ook kleiner: vooral muizen en insecten behoren tot het dieet. De vlucht is ook veel actiever met ontspannen vleugelslagen. Vaak hangt hij 'biddend' met afhangende, gespreide staart in de lucht zoekend naar prooi. Evenals de Buizerd is het een standvogel. Het plezier in het vogelkijken kan bijna niet op als ik ook nog een Visarend zie zitten. Het is een juveniele vogel met een witte kruin waarin donkere strepen van voor naar achteren lopen. De volwassen vogel heeft deze strepen niet meer. Evenals de Grauwe kiekendief is het een zomergast die binnenkort naar Afrika zal vertrekken. De Visarend nestelt het liefst in de buurt van heldere meren in de top van een boom,

maar het kan ook op een eilandje op de grond. Zijn voedsel bestaat uit vis en om deze te vangen duikt hij met vooruitgestoken poten naar de prooi.

Twee mannetjes Roodborsttapuiten zitten op strobalen en in omliggende boompjes roepen Keepen. Boerenzwaluwen zijn nog op jacht naar insecten, terwijl een Winterkoning in de buurt zingt. Vlakbij de uitkijktoren vliegt een Boomvalk. De donkere kleur van onder met het witte keeltje is goed te zien, evenals de roestrode 'broek'. Ik dacht deze vogel eerder ook al te hebben gezien terwijl hij langs een bosrand vloog. Na een paar minuten komt er een tweede Boomvalk bij en samen maken ze enkele rondvluchten boven een stukje bos. Deze vogels nestelen evenals de Torenvalk graag in een oud kraaiennest. De Boomvalk heeft een pijlsnelle, wendbare vlucht om vogels of insecten in de vlucht te vangen. In tegenstelling tot de Torenvalk is het geen standvogel maar een zomergast die in Afrika overwintert. Als ik door het bos richting het Dummermeer loop, vliegt nog een Sperwer over. Dit is een standvogel die het liefst nestelt in een boom middenin het bos. Bij verrassingsaanvallen, die vaak laag over de grond plaatsvinden, probeert hij vogels te verschalken. De Sperwer is aanzienlijk kleiner dan bijvoorbeeld een Havik. Gisteren was ik nog bij het Neustadter Moor. Hier heb ik diverse malen de Rode wouw en één keer de Zwarte wouw gezien. De Rode wouw is een standvogel, terwijl de Zwarte wouw in Afrika overwintert. Beide soorten leven van vis, insecten, maar ook afval, terwijl de Rode wouw er ook niet vies van is om voedsel te stelen van andere vogels. Beide soorten broeden in bebost gebied met meren en open terrein en het

Boomvalk (foto:

nest wordt in een hoge boom gemaakt. De vlucht van vooral de Rode wouw is toch wel spectaculair als hij met een veerkrachtige, ontspannen vlucht, voortdurend met

zijn staart draaiend, door de lucht gaat. Als dan ook nog het zonnetje schijnt is dit een prachtige gezicht met schitterende kleuren. Al met al een gebied met veel roofvogels

waar men met volle teugen kan genieten en ik het geluk had dat een aantal vogels nog niet aan hun reis naar Afrika waren begonnen.

Kleverige koraalzwam (foto: Ans Homburg)

Nieuwjaarswens

Het Bestuur van Landschapsvereniging
De Kringloop wenst u
een gelukkig en voorspoedig 2022

Agenda jaarvergadering vrijdag 25 februari

1 Opening en mededelingen door
Jan Hermans, voorzitter

2 Jaarverslag door Marij Vossen,
secretaris

3 Financieel verslag door Tom
Storcken, penningmeester

4 Kascontrolecommissie verslag
door Marjolein Voerman en Mari-
anne Op de Kamp-Hamers. Aan-
sluitend volgt de verkiezing van een
nieuw lid voor de kascontrolecom-
missie.

5 Hervierkiezing bestuur
Voor het jaar 2021 was Tom Stor-
cken statutair aftredend, hij stelt
zich als penningmeester weer be-
schikbaar voor een nieuwe be-
stuursperiode van drie jaar.
In het jaar 2022 zijn Ans Homburg
en Toos Bakker als bestuurslid sta-
tutair aftredend en Marij Vossen
als secretaris, ook zij stellen zich
weer beschikbaar voor een nieuwe
bestuursperiode van drie jaar.
Geïnteresseerden kunnen zich aan-
melden voor een vacante bestuurs-
functie.

**In verband met Coronamaatregelen:
Raadpleeg de website [www.dekring-
looplinne.nl](http://www.dekring-
looplinne.nl)**

6 Jaarprogramma 2022
Toelichting op het jaarprogramma
2022 en een overzicht van het cur-
susaanbod.

7 Voorstel tot toestemming om Sta-
tuten en Huishoudelijk Reglement
te wijzigen in verband met Wet Be-
stuur Toezicht Rechtspersonen
(WBTR) ingegaan op 01-07-2021
met betrekking tot strengere per-
soonlijk verplichtende aansprake-
lijkheid van bestuurders.

8 Rondvraag

9 Sluiting jaarvergadering door Jan
Hermans, de voorzitter.

Jaarprogramma 2022

Vrijdag 28 januari

Lezing door de heer Bram Houben
over de “Terugkeer van de Wolf”.

Vrijdag 25 februari

Jaarvergadering met aansluitend
een lezing door Rini Kerstens over
“Gallen”.

Vrijdag 25 maart

Lezing door de heer Boena van
Noorden over “Broedvogels in de
Peel”, verleden heden en toekomst.

Zondag 24 april

Voorjaarsexcursie naar het gebied
“De Geleenbeek en de Vloedgraaf”

Zondag 29 mei

Excursie naar de “Beegderheide”
bij Beegden.

Zondag 26 juni

Excursie naar het “Savelsbos” bij
Rijckholt. Alleen voor leden.

Zondag 28 augustus

Excursie naar de “Luzenkamp” in
Roermond.

Zondag 25 september

Dagexcursie naar het “Areven” bij
Stramproy. Alleen voor leden.

Zondag 30 oktober

Herfstexcursie naar het “Annen-
daal” in Maria Hoop.

Vrijdag 25 november

Lezing door de heer Henk Henczyk
over “Paddenstoelen in de winter”.

Vrijdag 16 december

Lezing door de heer Jan Hermans
over “Ethiopië”.

Maandag 26 december

Traditionele Kerstwandeling in een
Limburgs natuurgebied.

Indien onbestelbaar retour: De Kringloop Linne, Burton Jostweg 7, 6041 PG Roermond

Mestkevers zijn zeer krachtige dieren, die in verhouding tot hun geringe grootte, in korte tijd een grote hoeveelheid – bijvoorbeeld - paardenvijgen kunnen wegwerken. Door hun grafgedrag en manier van mestverwerking, dragen ze in belangrijke mate bij aan de bodemvruchtbaarheid.

Mestkevers zijn altijd ijverig in de weer en hoewel ze goed kunnen vliegen, wandelen ze ook graag een eindje. Daarbij lopen ze het risico om tot een metaalglanzend, blauw prakje op een zandpad gereduceerd te worden. Zelfs in totaal verfromfaaide toestand blijven ze als soort gemakkelijk herkenbaar.

Om voor een nageslacht te zorgen heeft het gefotografeerde koppel een kleurige locatie gekozen: Blote-billetjes-zwammen.

Foto en tekst: Marianne Vos

LANDSCHAPSVERENIGING
De Kringloop Linne

